

služe kao usporednica (radi zaključaka tipa „to je tako i u kratkoj priči“), modeliranje predodžbe tranzicije u romanima moguće proširiti i na cijelu prozu. Također, taj hrvatski tranzicijski *fiction* ostaje pripovijest s predodžbenim potencijalom i onda kada se, kao u slučajevima *Metastaza*, *Osmog povjerenika*, *Kina Lika* ili teksta *Što je muškarac bez brkova*, prenosi u medij kazališta ili filma.

3.2 Metodologija

Metodologija kojom se u ovoj knjizi pristupa istraživanju predodžbe tranzicije u umjetničkim književnim tekstovima, odnosno u literarnom diskurzu, organizirana je u nekoliko razina počevši od uobičajenih analitičkih poteza kojima se pristupa književnosti. Općenito, moguće bi je bilo odrediti nekim oblikom analize diskurza, no takvo bi određenje ipak bilo samo djelomično precizno jer se prva razina analiza temelji upravo na potezima karakterističnim za analizu umjetničke proze.

Obuhvaćen je, dakle, veći, reprezentativan broj tekstova koji čini temeljni korpus, građu za istraživanje, i pristupilo mu se dostupnim teorijama i kritičkim praksama pristupa prozi, u prvom redu od naratoloških (Barthes 1992, Genette 1980, Bal 1997, Booth 1983), strukturalističkih, dijelom i poststrukturalističkih, do postkolonijalnih i ostalih interpretativnih poteza „političke kritike“ (Eagleton 1987). Pristupi romanu također ulaze u temeljni književnoteorijski okvir (Lukács 1986, posebice Bahtin 1989), a književnopovijesna perspektiva proteže se kroz cijeli rad ukazujući na

povezanost suvremene prozne prakse koja tematizira tranziciju s već aktualiziranim poetološkim modelima hrvatske proze (Milanja 1996, Nemeč 2003, Kolanović 2011). Formacijski književni pojmovi moderne i modernizma (Habermas 1988) i njegovi dovršeni ili nedovršeni projekti (Bauman 2011) te projekt postmoderne (npr. Hutcheon 2001, Lyotard 2005) predstavljaju kroz ovo istraživanje značajnu usporednicu istovremeno neprestano upućujući na vlastite granice i uključujući se u stalan odnos s paradigmama kulturalnostudijskih artikulacija marksizma (npr. posebno Williams 1977).

Čitanje korpusa tekstova, tematsko, motivsko, problemsko i funkcionalno, otvorilo je problemska žarišta koja se zasebno obrađuju kao zasebna poglavlja *imaginarija tranzicije*. Ta su žarišta proizašla iz iščitavanja tekstova, iz njihovih formalnih i sadržajnih značajki, njihove se specifične artikulacije u tekstovima grupiraju, pronalaze se podudarnosti i sličnosti i zatim analiziraju u potpoglavljima. Tako razloženi tekstovi, ovim postupcima proizašle teme, motivi, formalna rješenja mogu se sada izdvojiti i može se ponuditi njihova interpretacija iz šireg okvira humanistike. Ova metoda također je podudarna i s kulturalnostudijskim pristupom tekstovima, budući da kulturalnostudijske analize mogu obuhvaćati čitav raspon onoga što se naziva teorijom ili Teorijom, međutim smjer je ovdje postavljen razinama prvih analiza proizašlim unutar discipline znanosti o književnosti, nakon čega se teme i problemi grupiraju. Metodološki bi ovaj pristup najbliže odgovarao modelu „postklasične naratologije“, koja nastoji integrirati formalne i kontekstualne naratološke pristupe tekstovima (Alber i Fludernik 2010, Sommer 2012) – onaj pristup koji se temelji

na pomnim naratološkim formalnim analizama teksta koje se potom granaju i otvaraju interpretacijske poteze proizašle iz analitičkih zaključaka.

S polazišta usmjerenog na tekst, epistemološki i metodološki okviri se sa znanosti o književnosti granaju prema širem polju humanističkih disciplina i, dijelom, društvenih znanosti te obuhvaćaju teorije identiteta (usp. npr. du Gay i Hall ur. 1996, Bhabha 1992), (re)aktualiziranu imagologiju (usp. Dukić i dr. ur. 2009), kulturalnu geografiju i srodna usmjerenja, rubno i rodne studije, postkolonijalnu kritiku te, u najvećoj mjeri, kulturalne studije (npr. Williams 1977, Fiske 1989, During ur. 1993, Duda 2006). Pojedinom se problemu *prostora, vremena, identiteta i medija* pristupa iz tih pojedinačnih pozicija. Ponuđenu je metodologiju moguće odrediti kao kulturalnostudijsku i „usmjereno interdisciplinarnu“, ali s nužno postavljenim književnoteorijskim ishodištem; književnost i tekst kao žarište određeni su već i okvirom teme. Naglasak nije samo na kontekstualiziranju književnog polja i smještanju književnosti u okvire dostupnih epistemoloških modela istraživanja kulture i društva, već je smjer donekle obrnut – istražiti koliki je potencijal grananja problema upisanih u književne tekstove i njihova interferiranja sa široko shvaćenim pojmom sadašnjice, suvremenosti i stvarnosti. U tom bi se grananju i interferenciji epistemoloških pravaca trebala razotkriti nova sjecišta, s novom grupom pitanja i interpretativnih mogućnosti.

Problem vremena obrađuje se tako i kao naratološka tema, ali se u zaključku postavlja u odnosu prema različitim konceptima vremena u humanistici i filozofiji. Problem prostora širi se na područja kulturalne geografije, antropologije ili sociologije, kao i iznimno

širok pojam identiteta. Svakom je poglavlju pridodan kratki uvod u kojem se upućuje na neke od koncepata značajnih za njegovo razumijevanje, a na kraju svakoga nudi se model, induciran i apstrahiran, kojim se nastojalo okupiti pojedinačne interpretacije proizašle iz tekstova i uokviriti ih s nekoliko problema izdvojenih iz analiza. Tim će se postupkom vrlo zanimljiv, originalan i heterogen korpus pripovjednih tekstova pokušati apstrahirati kako bi se u zaključku izdvojilo ono što bi činilo elemente *predodžbe* tranzicije u pripovjednim tekstovima. Istraživanje *predodžbe*, tranzicijskog imaginarija, cilj je knjige, kojega se ovakvom metodologijom nastoji ne ispustiti iz fokusa.

U ovako široko postavljenim okvirima analize i korpusa dogodit će se neminovno da se u pristupu pojedinom tekstu neće uspijevati iznijeti sva kompleksnost i višeslojnost, no „pogled odozgo“ nužan je zbog obuhvatnosti, on je i pretpostavka istraživanja opće konstrukcije *predodžbe*. To je očekivana zamjerka, no ona pretpostavlja prepoznavanje potencijala za buduće nadogradnje istraživanja, istodobno, budući da je riječ o rastućem i nedovršenom korpusu prozih tekstova koji tematiziraju suvremenost, neizostavno je dopunjavanje, širenje korpusa i otvaranje novih problema u budućnosti.

Još jedan razlog, uz epistemološki okvir humanistike, zbog kojeg se ovo istraživanje može povezati s kulturalnostudijskim je interes za široko shvaćenu temu *proizvodnje*. U istraživanju se ima na umu studija Raymonda Williamsa *Marxism and Literature* (Williams 1977) i osjetljiva istraživačka pozicija na koju ovaj autor upozorava, a to je, i u ovom slučaju, opasnost od jednostavne „redukcije na pojam ideologije“ (isto: 156). S druge strane, Williamsova studija

govori upravo o tome kako se određeni diskurzi, određeni imaginarij ili apriorij, kroz različite forme, konvencije, žanrove i znakove proizvode, a upućivanje na proizvodnost neizostavno zaziva i pitanje o instanci koja predodžbu proizvodi, kao i na pitanje o njezinim adresatima. Tu u okvir analize stupa pojam ideologije kao dio kulturalnostudijskog interesa i nezaobilazna instanca u istraživanjima predodžbi. Konačno, iz te je Williamsove studije izveden i značajan kulturalnostudijski pojam „strukture osjećaja“ koji čini svojevrsan temelj, gotovo i prešutni uvjet istraživanju konstrukcije predodžbe tranzicije.